

No.W04.97.0092.

's-Gravenhage, 14 maart 1997.

Bij Kabinetsmissive van 11 februari 1997, no.97.000689, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, J. Kohnstamm, bij de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt het ontwerp-besluit met nota van toelichting tot wijziging van de bepalingen van het Kiesbesluit inzake het stemmen door middel van elektronische stemmachines.

1. De Raad van State is van oordeel dat de toelichting op artikel I, onderdelen U en V, van het ontwerp-besluit onvoldoende is om het voorgestelde tweede lid van artikel N6 van het Kiesbesluit toe te voegen, alsmede om artikel N 7 van het Kiesbesluit te laten vervallen. Artikel N 7 verklaart artikel N 12, tweede, derde en vierde lid, van de Kieswet van overeenkomstige toepassing op de procedure met stemmachines. Artikel N 12 van de Kieswet bepaalt onder andere dat de verzegelde pakken met stembiljetten niet worden vernietigd voordat het centraal stembureau de uitslag van de verkiezing heeft vastgesteld en over de toelating van de gekozenen onherroepelijk is beslist, dan wel voordat een strafrechtelijk onderzoek is afgerond, dan wel voordat er een onherroepelijke rechterlijke uitspraak is.

Gezien het grote belang dat in zulke procedures aan het beschikbaar zijn van de stemgeheugens van de stemmachine moet worden gehecht, verdient het aanbeveling het voorgestelde tweede lid van artikel N6 van het Kiesbesluit niet toe te voegen en artikel N 7 van het Kiesbesluit niet te laten vervallen, maar aan te passen aan de voorgestelde wijzigingen van het Kiesbesluit.

2. Voor enkele redactionele kanttekeningen verwijst het college naar de bij het advies behorende bijlage.

AAN DE KONINGIN

31072006

Bijlage bij het advies van de Raad van State van 14 maart 1997, no.W04.97.0092, met redactionele kanttekeningen die de Raad in overweging geeft.

- In de aanhef na "31 januari 1997" een puntkomma toevoegen.
- In artikel I, onderdeel S, "4. Het zesde lid komt te luiden:" vervangen door: 2. Het zesde lid komt te luiden:.
- In het voorgestelde artikel N 6, eerste lid, "het pak" vervangen door: het verzegelde pak.
- In paragraaf 1 van de nota van toelichting "Bij brief van 20 december 1996" vervangen door: Bij brieven van 22 november 1995 en 20 december 1996.
- Gelet op aanwijzing 93 van de Aanwijzingen voor de regelgeving in de nota van toelichting "minister van Binnenlandse Zaken" telkens vervangen door: Minister van Binnenlandse Zaken.
- In paragraaf 2 van de nota van toelichting verwijzen naar het in de aanhef genoemde advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- In de nota van toelichting de afkorting TNO de eerste maal verklaren.
- In de toelichting op artikel II "medio 97" vervangen door: medio 1997.

Besluit van tot wijziging van de bepalingen van het Kiesbesluit inzake het stemmen door middel van elektronische stemmachines

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken mr. J. Kohnstamm van 31 januari 1997
Gelet op de artikelen J 33, eerste lid, J 34, eerste lid, en N 14, eerste lid, van de Kieswet;
Gezien de adviezen van de Kiesraad van 22 november 1995 en 20 december 1996 en het advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten van 8 mei 1996; De Raad van State gehoord (advies van ...);
Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken mr. J. Kohnstamm van;
Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Het Kiesbesluit wordt als volgt gewijzigd:

A.

In artikel J 9 wordt 'de artikelen J 10 tot en met J 12' vervangen door: de artikelen J 10 tot en met J 12a.

B.

Na artikel J 12 wordt een artikel ingevoegd, dat luidt:

Artikel J 12a

Indien zowel voor de stemming ingevolge de Kieswet als voor de andere stemming stemmachines worden gebruikt, kan de burgemeester besluiten dat de stemmachines tevens voor de andere stemming worden gebruikt, mits Onze Minister van Binnenlandse Zaken ingevolge artikel J 14a goedkeuring heeft verleend voor het gebruik voor twee stemmen tegelijk.

C.

Artikel J 14 komt te luiden:

Artikel J 14

1. Een elektronische stemmachine mag slechts bij de verkiezingen worden gebruikt, indien zij zonder enige afwijking behoort tot een door Onze Minister van Binnenlandse Zaken goedgekeurd merk en type.

2. De goedkeuring wordt verleend indien de stemmachine voldoet aan de eisen die gesteld worden in artikel J 33, tweede lid, van de Kieswet, artikel J 14b en de ministeriële regeling, bedoeld in het vierde lid, en is voorzien van een deugdelijke gebruiksaanwijzing voor de kiezer.

3. Onze Minister van Binnenlandse Zaken is bevoegd een verleende goedkeuring in te trekken.

4. Bij ministeriële regeling worden geregeld:

- a. de procedure met betrekking tot de goedkeuring van stemmachines;
- b. de nadere voorwaarden waaronder de goedkeuring van stemmachines voor gebruik bij de verkiezingen wordt verleend;
- c. de gronden waarop een verleende goedkeuring kan worden ingetrokken;
- d. de procedure met betrekking tot de intrekking van de goedkeuring.

D.

Na artikel J 14 worden twee artikelen ingevoegd, die luiden:

31072006

In artikel J 19 wordt 'taken, bedoeld in de artikelen J 21 tot en met J 23' vervangen door: taken, bedoeld in de artikelen J 21 tot en met J 23e.

I.

Artikel J 20 komt te luiden:

Artikel J 20

Op de dag van de stemming gaat het stembureau tijdig voor de aanvang van de stemming na of de stemmachine voor het gebruik gereed is en of er geen stemmen in het geheugen van de stemmachine zijn opgeslagen. De voorzitter draagt er zorg voor dat bij aanvang van de stemming de machine kan worden vrijgegeven.

J.

Na artikel J 20 wordt een artikel toegevoegd, dat luidt:

Artikel J 20a

Indien gebruik wordt gemaakt van een stemmachine die door het stembureau voor elke kiezer wordt vrijgegeven, zijn de artikelen J 21 tot en met J 23 van toepassing.

K.

In artikel J 21 wordt na 'de handelingen, bedoeld in artikel J 25, tweede tot en met vierde lid, van de Kieswet' toegevoegd 'of artikel K 11 van de Kieswet en, indien van toepassing, artikel L 17 van de Kieswet', en vervalt: door middel van de knop op het bedieningspaneel.

L.

Na artikel J 21 wordt een artikel toegevoegd, dat luidt:

Artikel J 21a

Nadat de stemmachine voor hem is vrijgegeven, gaat de kiezer naar de stemmachine om de stemhandelingen te verrichten.

M.

Na artikel J 23 worden vijf artikelen ingevoegd, die luiden:

Artikel J 23a

Indien gebruik wordt gemaakt van een stemmachine waarbij de vrijgave geschiedt door de kiezer met behulp van een vrijgavekaart, zijn de artikelen J 23b tot en met J 23e van toepassing.

Artikel J 23b

1. Nadat het stembureau de handelingen, bedoeld in artikel J 25, tweede tot en met vierde lid, van de Kieswet of artikel K 11 van de Kieswet en, indien van toepassing, artikel L 17 van de Kieswet heeft verricht, maakt de voorzitter een vrijgavekaart geldig voor gebruik door de kiezer.

2. De voorzitter overhandigt vervolgens de vrijgavekaart aan de kiezer.

Artikel J 23c

1. De kiezer gaat na ontvangst van de vrijgavekaart naar de stemmachine om de stemhandelingen te verrichten.

Artikel N 4 wordt gewijzigd als volgt:

① Het eerste lid komt te luiden:

1. Onmiddellijk na de in artikel N 3 voorgeschreven handelingen, verricht de voorzitter de handelingen die nodig zijn om van de stemmachine een afdruk van de in het tweede lid bedoelde gegevens te verkrijgen.

④ Het zesde lid komt te luiden:

6. Het geheugen van de stemmachine waarop de stemmen zijn vastgelegd wordt daarop in een pak gedaan, dat wordt verzegeld. Indien in een stemlokaal meer dan één stemmachine wordt gebruikt, worden de geheugens gezamenlijk in één pak gedaan, dat eveneens wordt verzegeld.

T.

Artikel N 5, eerste lid, laatste volzin, wordt vervangen door:

De in artikel N 4, eerste lid, bedoelde afdruk wordt aan het proces-verbaal gehecht en maakt daarvan onderdeel uit. Indien in een stemlokaal meer dan één stemmachine wordt gebruikt, wordt van elke stemmachine een afdruk aan het proces-verbaal gehecht.

U.

Artikel N 6 wordt als volgt gewijzigd:

1. Voor het bepaalde in artikel N 6 wordt het cijfer 1 geplaatst.

2. In het eerste lid wordt de zinsnede 'de verzegelde pakken, bedoeld in artikel N 3, en de verzegelde enveloppen, bedoeld in artikel N 4, zesde lid, en N 5, eerste lid,' vervangen door: de verzegelde pakken, bedoeld in artikel N 3 en het pak, bedoeld in artikel N 4, zesde lid.

3. Toegevoegd wordt een tweede lid, dat luidt:

2. Nadat het centraal stembureau de uitslag van de verkiezingen heeft vastgesteld, worden de stemmen gewist van het geheugen van de stemmachine waarop de stemmen zijn vastgelegd.

V.

Artikel N 7 komt te vervallen.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij horende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

31072006

Nota van toelichting.

1. Inleiding

De onderhavige wijziging van het Kiesbesluit strekt er in de eerste plaats toe om zogenoemd elektronisch gefaseerd stemmen toe te staan voor gebruik bij de verkiezingen. Wat onder deze methode wordt verstaan wordt hieronder nader uitgelegd. In verband met de introductie van elektronisch gefaseerd stemmen zijn enkele bepalingen in het Kiesbesluit die betrekking hadden op stemmachines met stempaneel zoals die nu gebruikt worden ruimer geformuleerd, zodat zowel de stemmachines met stempaneel, als de stemmachines waarmee gefaseerd wordt gestemd onder de reikwijdte van deze bepalingen vallen.

Een andere belangrijke wijziging betreft het mogelijk maken dat een stemmachine voor twee stemmingen tegelijk wordt gebruikt. Op grond van het huidige artikel J 10 van het Kiesbesluit is dit niet mogelijk.

Voorts worden in het nieuwe artikel J 14 van het Kiesbesluit niet langer expliciet de vereisten vermeld waaraan stemmachines ten minste dienen te voldoen. In dit artikel is een delegatiebepaling opgenomen om deze vereisten bij ministeriële regeling vast te stellen.

Ten slotte is een aantal nieuwe bepalingen opgenomen met betrekking tot de procedure bij het elektronisch stemmen met behulp van een zogenaamde vrijgavekaart en zijn enkele bepalingen aan de praktijk aangepast.

Bij brief van 20 december 1996 heeft de Kiesraad een uitgebreid advies uitgebracht over het ontwerp-besluit tot wijziging van het Kiesbesluit. Een groot deel van de opmerkingen van de Kiesraad is in het besluit verwerkt. Waar nodig zal hieronder nog worden teruggekomen op het advies van de Kiesraad.

Overwogen is nog of de belangrijkste regels voor stemmen met behulp van stemmachines voortaan in de Kieswet in plaats van in het Kiesbesluit opgenomen moeten worden, met name gezien het feit dat het stemmen met stemmachines op steeds grotere schaal plaatsvindt. Ik acht daarvoor de tijd echter nog niet rijp, aangezien de ontwikkeling van technieken van elektronisch stemmen nog volop in beweging is. Dit vergt een flexibeler regelgevingsinstrument dan wetgeving.

De introductie van elektronisch gefaseerd stemmen en het toestaan van het gebruik van stemmachines voor twee stemmingen tegelijk worden toegelicht in paragraaf 2 respectievelijk paragraaf 3. De overige wijzigingen worden nader toegelicht in de artikelgewijze toelichting.

2. Elektronisch gefaseerd stemmen

Bij brief van 20 maart 1996 heb ik de Tweede Kamer op de hoogte gesteld van mijn voornemen om het Kiesbesluit in die zin te wijzigen dat voortaan bij de verkiezingen ook gestemd kan worden volgens de methode van elektronisch gefaseerd stemmen (Kamerstukken II, vergaderjaar 1995/96, 24 244, nr. 3).

Onder elektronisch gefaseerd stemmen wordt verstaan een methode van stemmen waarbij de kiezer in twee fasen een stem uitbrengt. De kiezer krijgt hierbij op de stemmachine eerst een overzicht van de namen van alle aan de desbetreffende verkiezing deelnemende partijen. Na een politieke partij te hebben geselecteerd, krijgt de kiezer vervolgens op de stemmachine de kandidatenlijst te zien van de geselecteerde partij en kan een stem uitbrengen op de kandidaat van voorkeur. Het stemmen vindt derhalve in twee fasen plaats. Vanzelfsprekend heeft de kiezer ook bij deze methode de mogelijkheid om een blanco stem uit te brengen. Belangrijk onderscheid met de momenteel in gebruik zijnde stemmachines met stempaneel

nieuwe artikel J 12a wordt nu bepaald dat de stemmachine ook voor de andere stemming kan worden gebruikt, mits de minister van Binnenlandse Zaken dit gebruik heeft goedgekeurd.

Naast gebruik van de stemmachine voor een combinatie van een ingevolge de Kieswet te houden stemming en een door de gemeenteraad uitgeschreven stemming, kan gedacht worden aan gebruik voor een combinatie van twee in de Kieswet geregelde stemmingen. Dit zal zich op 3 maart 1999 in een groot aantal gemeenten in Brabant voordoen in de vorm van een combinatie van een provinciale-statenverkiezing met een gemeenteraadsverkiezing. In verband met een gemeentelijke herindeling per 1 januari 1997, worden de reguliere gemeenteraadsverkiezingen van maart 1998 in deze gemeenten verschoven naar maart 1999.

Overigens zal in de huidige situatie slechts op grond van een bijzondere wet sprake kunnen zijn van het samenvallen van twee in de Kieswet geregelde stemmingen. Uit de Kieswet zelf vloeit immers voort dat hierin geregelde stemmingen nimmer gelijktijdig plaatsvinden.

In zijn advies over de methode van elektronisch gefaseerd stemmen noemt de Kiesraad als belangrijk voordeel van de methode van elektronisch gefaseerd stemmen dat er uitvoeringsvormen gehanteerd kunnen worden die voor twee stemmingen tegelijk gebruikt kunnen worden. Bij de individuele keuring van een bepaalde uitvoeringsvorm van elektronisch gefaseerd stemmen zal nader onderzocht moeten worden of het gebruik voor twee stemmingen tegelijk aanvaardbaar is.

Ook ten aanzien van de reeds op de markt zijnde stemmachines met stempaneel acht ik het echter goed mogelijk dat deze bijvoorbeeld voor een combinatie van een gemeenteraadsverkiezing of statenverkiezing en een referendum worden gebruikt. Deze opvatting wordt door de Kiesraad onderschreven. Bij het ontwerpen van het nieuwste thans in gebruik zijnde type stemmachines (de derde generatie stemmachines) is door de stemmachinefabrikanten al rekening gehouden met het gebruik voor twee stemmingen. Vanzelfsprekend zullen ook deze stemmachines wel dit punt gekeurd moeten worden. Dat de groep kiezers bij de twee stemmingen niet hetzelfde is, behoeft zowel bij uitvoeringsvormen van elektronisch gefaseerd stemmen als bij de op de markt zijnde derde generatie stemmachines geen problemen op te leveren. Er kunnen volgens informatie van TNO zodanige technische voorzieningen getroffen worden, dat de stemmachine bij de ene groep kiezers voor beide stemmingen wordt vrijgegeven en bij de andere groep kiezers slechts voor één stemming.

Uit het nieuwe artikel J 14 a, tweede lid, volgt dat de minister van Binnenlandse Zaken voorwaarden kan verbinden aan het gebruik voor twee stemmingen tegelijk. Per type stemmachine zal bezien moeten worden of het stellen van voorwaarden aangewezen is.

De vereisten waaraan stemmachines moeten voldoen om voor twee stemmingen tegelijk te worden gebruikt, worden vastgelegd in een nieuwe Regeling goedkeuring stemmachines. In het derde lid van het nieuwe artikel J 14a jo. het vierde lid van artikel J 14 is hiertoe een delegatiebepaling opgenomen. De oude regeling Goedkeuring stemmachines zal worden ingetrokken.

4. Artikelgewijze toelichting.

Onderdeel A.

Dit betreft een technische aanpassing in verband met de opneming van een nieuw artikel J 12a.

Onderdeel B.

Voor een toelichting op het gebruik van stemmachines voor twee stemmingen tegelijk, zie paragraaf 3.

Onderdeel C.

Voor een toelichting op het nieuwe artikel J 14a met betrekking tot het gebruik van een stemmachine voor twee stemmingen tegelijk, zie paragraaf 3.

In het nieuwe artikel J 14b, onderdeel b, wordt uitdrukkelijk de methode van elektronisch gefaseerd stemmen toegestaan voor het gebruik bij de verkiezingen. Voor een toelichting op deze methode, verwijs ik naar paragraaf 2.

Onderdeel E.

Het nieuwe artikel J 15 houdt rekening met de mogelijkheid dat bij stemmachines niet alleen van stempanelen gebruik wordt gemaakt, maar ook bijvoorbeeld van beeldschermen waarop de kandidatenlijsten vermeld worden. De Kiesraad heeft voorgesteld voor de vermelding van de kandidatenlijsten op gefaseerde stemmachines een apart artikel op te nemen. Ik acht dit echter niet nodig. Uit artikel J 14 b, eerste lid, volgt immers al dat op de stemmachine òf een totaaloverzicht van kandidatenlijsten wordt vermeld, òf eerst alleen een overzicht van de aanduidingen van de politieke partijen en vervolgens de kandidatenlijst van één partij. In het modellenbesluit zal een model voor elektronisch gefaseerd stemmen worden toegevoegd.

Onderdeel F.

In plaats van 'programmering van de stemmachines' wordt in het nieuwe artikel J 16 thans gesproken over 'het in gereedheid brengen van de stemmachines'. Het gaat immers bijvoorbeeld zowel om de controle of de stemmachine goed functioneert, als om de invoering van de kandidatenlijsten.

Onderdeel G.

Voor wat betreft de aanpassing van het tweede lid van artikel J 18, zie de toelichting bij onderdeel C.

Op grond van het derde lid van artikel J 18 dient bij elke stemmachine waarop gefaseerd wordt gestemd een totaaloverzicht van alle kandidatenlijsten te worden opgehangen. Zoals in paragraaf 2 aan de orde is gekomen, heeft de kiezer op de gefaseerde stemmachine zelf geen totaaloverzicht van alle kandidatenlijsten. Aangezien het merendeel van de kiezers zal weten tot welke politieke partij de kandidaat behoort waarop hij wil stemmen, behoeft dit geen bezwaar op te leveren. Met name voor de kiezer die niet weet tot welke politieke partij de kandidaat waarop hij wil gaan stemmen behoort, kan een totaaloverzicht naast de stemmachine echter uitkomst bieden. Net als op het stembiljet en op het stempaneel, kan de kiezer dan alle kandidatenlijsten doorlopen. Overigens kan de kiezer bij elke stemmachine, dus ook bij een gefaseerde stemmachine, steeds zijn keuze herstellen, totdat hij zijn stem heeft bevestigd. Deze mogelijkheid om de stem te herstellen zal in de nieuwe Regeling goedkeuring stemmachine als vereiste voor stemmachines terugkomen.

Onderdeel H.

Dit betreft een technische aanpassing in verband met de uitbreiding van paragraaf 3 van hoofdstuk J van het Kiesbesluit met de artikelen J 23a tot en met J 23e inzake het stemmen met behulp van een vrijgavekaart.

Onderdeel I.

De inhoud van het nieuwe artikel J 20 is bijna gelijk aan de inhoud van het oude artikel J 20. Aanpassing was in de eerste plaats nodig in verband met het toestaan van elektronisch gefaseerd stemmen. In de tweede plaats is het vereiste dat gebruik wordt gemaakt van een in een afsluitbare ruimte geplaatst beeldscherm waarop het aantal stemmen kan worden aangegeven, niet

gebruik van de oproepingskaarten als overbodig beschouwd kunnen worden. De Kiesraad wijst er op dat het gebruik van volgnummertjes, met name wanneer het in het stembureau wat drukker is, niet zonder zin is. Voorkomen kan hiermee immers worden dat iemand zich bij het derde lid van het stembureau meldt zonder daartoe gerechtigd te zijn. Met de volgnummertjes kan bovendien steeds gevolgd worden of het aantal op de stemmachine uitgebrachte stemmen in overeenstemming is met het aantal kiezers dat een stem heeft uitgebracht.

Onderdeel L.

Ter verduidelijking van de procedure met betrekking tot het stemmen met behulp van stemmachines en in navolging van artikel J 26 van de Kieswet met betrekking tot het stemmen met behulp van stembiljetten, wordt op advies van de Kiesraad in het nieuwe artikel J 21a bepaald dat de kiezer na de vrijgave van de stemmachine naar deze machine gaat om daarop te stemmen. In het huidige Kiesbesluit ontbreekt een dergelijke bepaling, die in feite onmisbaar is bij een weergave van de stemprocedure.

Onderdeel M.

De nieuwe artikelen J 23a tot en met J 23e beschrijven de procedures die in acht genomen moeten worden indien de stemmachine wordt vrijgegeven door een vrijgavekaart. De bepalingen zijn zoveel mogelijk in overeenstemming met de bepalingen in de Kieswet met betrekking tot de stemming met behulp van stembiljetten. De voorzitter van het stembureau maakt na de identificatie van de kiezer een vrijgavekaart geldig voor gebruik door deze kiezer. De mogelijkheid bestaat dat zodanige vrijgavekaarten ontwikkeld worden, dat per stembureau slechts een beperkt aantal vrijgavekaarten benodigd zijn. De vrijgavekaarten kunnen dan rouleren en steeds opnieuw door de voorzitter voor een volgende kiezer geldig gemaakt worden.

Opgemerkt dient te worden dat op advies van de Kiesraad er niet voor is gekozen om in het Kiesbesluit toe te staan dat bij stemmachines gebruik wordt gemaakt van een zogenaamde elektronische stembus. Overigens zou een dergelijke stembus zowel bij gefaseerd stemmachine als bij stemmachines met stempaneel gehanteerd kunnen worden. In België is gebruik van een dergelijke stembus exclusief voorgeschreven. Bij gebruik van een elektronische stembus wordt de stem niet zoals bij de thans op de markt zijnde stemmachines met stempaneel meteen in het interne geheugen van de stemmachine opgeslagen, maar wordt de stem eerst opgeslagen op een magneetkaartje, die de kiezer vervolgens in een elektronische stembus dient te steken. De stem wordt op dat moment opgeslagen in het interne geheugen van de elektronische stembus. De Belgische overheid heeft voor stemmen met behulp van een elektronische stembus gekozen, omdat dit het stemmen met behulp van stembiljetten goed zou benaderen. Tevens is voor deze methode gekozen, omdat de mogelijkheid bestaat om de stemmen nogmaals te tellen door de magneetkaartjes opnieuw in de elektronische stembus te steken. De Kiesraad wijst er echter op dat uit de proef met elektronisch gefaseerd bij de provinciale-statenverkiezingen van maart 1995 naar voren kwam dat meer dan de helft van de kiezers die de gefaseerde stemmachines moeilijker vond dan de traditionele stemmachines als reden aangaf dat op de gefaseerde stemmachine meerdere handelingen verricht moesten worden. Bij deze proef werd gebruik gemaakt van een gefaseerde stemmachine met elektronische stembus. Het aantal handelingen wordt beperkt indien niet gebruik wordt gemaakt van een elektronische stembus. Met de Kiesraad ben ik van oordeel dat het stemmen op een stemmachine met ingebouwd geheugen veel simpeler is dan het stemmen met magneetkaartjes en een elektronische stembus. Aangezien het volgens TNO mogelijk is dat een intern geheugen in technische opzicht goed functioneert, is er vanuit het oogpunt van de gebruikersvriendelijkheid voor gekozen om het gebruik van een elektronische stembus niet toe te staan.

Onderdeel N, O, P, Q en R

In verband met de voorbereiding voor de verkiezingen van de gemeenteraden en de Tweede Kamer in 1998, is het van groot belang dat de onderhavige wijziging van het Kiesbesluit zo spoedig mogelijk in werking treedt. Plaatsing in het Staatsblad uiterlijk in het voorjaar van 1997 is dan ook aangewezen, zodat de wijziging uiterlijk medio 1997 in werking kan treden. De op grond van de nieuwe artikelen J 14, vierde lid, en J 14 a, tweede lid, vast te stellen nieuwe Keuringsregeling voor stemmachines zal dan eveneens medio 97 vastgesteld kunnen worden. In deze keuringsregeling zullen de nieuwe criteria voor stemmachines en een nieuwe procedure voor de goedkeuring van stemmachines worden opgenomen. De producenten van stemmachines dienen voldoende tijd te hebben om hun produkten te ontwikkelen en/of aan te passen aan deze nieuwe regelgeving, en vervolgens volgens de enigszins aangepaste procedure goed te laten keuren door de minister van Binnenlandse Zaken. Aan deze goedkeuring gaat een keuring door een keuringsinstelling vooraf. Indien dit proces van ontwikkeling/aanpassing en keuring niet uiterlijk in september 1997 is afgerond, wordt het risico gelopen dat de nieuw ontwikkelde of aangepaste stemmachines niet meer bij de verkiezingen in 1998 gebruikt kunnen worden, met alle gevolgen van dien.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

